

LAKIALOITE 58/2004 vp

Laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

Vuonna 2000 säädetty laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta ei ole taannut avoimuutta kansanedustajien vaalirahoitukseen. Esimerkiksi kansainvälinen lahjonnan vastainen järjestö Transparency International (TI) moittii vuoden 2004 raportissaan Suomea ilmoitusjärjestelmän puutteista. Järjestön mukaan suurimmassa osassa Eurooppaa kansalaiset pääsevät tutustumaan poliittisiin tarkoituksiin annettuihin lahjoituksiin. Suomi, Itävalta, Espanja, Valko-Venäjä, Bulgaria ja Turkki muodostavat kuitenkin poikkeuksen. Poliittisiin tarkoituksiin annettujen lahjoitusten julkisuusaste luokitellaan näissä maissa "alhaiseksi" tai "kätkeytyksi". Tämä tarkoittaa, että lahjoitukset raportoidaan yhteissummoina niin, että kokonaiskuvaa on vaikea saada. Ilmoituksista ei selviä tarkasti, kuka on lahjoittanut varoja kenelle ja mihin tarkoitukseen.

Tällä hetkellä Suomessa voimassa oleva laki vaatii, että esimerkiksi valittujen kansanedustajien ja varaedustajien on ilmoitettava vaalirahoituksesta oikeusministeriölle kahden kuukauden kuluessa vaalituloksen vahvistamisesta. Selvityksessä tulee ilmoittaa vaalikampanjan kokonaiskustannukset, omien varojen osuus sekä ulkopuolinen tuki. Yksittäisen tukijan nimi pitää ilmoittaa vain, jos lahjoituksen arvo on kunnallis- ja eduskuntavaaleissa vähintään 1 700 euroa sekä euro- ja presidentinvaaleissa 3 400 euroa. Rajoja voidaankin pitää melko korkeina etenkin kunnallisvaalien ja europarlamenttivaalien osalta.

Kun kevään 2003 eduskuntavaalien jälkeen tiedotusvälineet kävivät kansanedustajien vaalirahoitusilmoituksia läpi, tulos oli kirjava. Jotkut edustajat olivat eritelleet kampanjatulonsa yksityiskohtaisesti, mutta valtaosa selvityksistä oli ylimalkaisia. Ilmoituksista saattoi nähdä, että yritykset ja yhdistykset olivat tukeneet joitakin ehdokkaita tuhansilla euroilla, mutta tuen määrä näkyi monilla vain kokonaissummana. Kun yksittäisten lahjoittajien nimiä olivat kertoneet vain harvat, kampanjoiden todellisista rahoittajista oli vaikea saada kuvaa.

Vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuutta voidaan helposti kiertää, jos jokin yksittäinen tukija jakaa rahansa useamman tahon kautta. Toinen laissa oleva ongelmakohta on, että niin ilmoituksen tekemistä kuin siinä olevien tietojen oikeellisuuttakaan ei tarkasteta tai valvota oikeusministeriössä. Mikäli selvitys ei saavu ajallaan, ministeriö lähettää asiasta muistutuksen. Kuitenkin vasta äänestäjät voivat seuraavissa vaaleissa rangaista mahdollisista laiminlyönneistä. Tämäkin vaihtoehto on hyvin teoreettinen, sillä ilmoituksissa olevien yhteissummien purkaminen ja mahdollisesti ilmoittamatta jääneiden lahjoitusten jäljittäminen vaativat melkoista selvitystyötä. Laki toimiikin osittain omaa tarkoitustaan vastaan. Se muodostaa politiikan kentälle näennäisavoimuuden pesäkkeen, jota jokainen voi käyttää omaa tarkoitustaan parhaiten palvelevalla tavalla.

Lakialoitteessa ehdotetaan ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta annetun lain muut-

tamista siten, että oikeusministeriölle annetaan oikeus valvoa vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden täyttymistä ja ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta voidaan tuomita rangaistuksena sakkoa. Lisäksi ehdotetaan ilmoitettavan tuen arvoa muutettavaksi siten, että erikseen on ilmoitettava tuen arvo ja sen antajan nimi, jos arvo

on presidentinvaalissa, eduskuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 2 000 euroa ja kunnallisvaaleissa vähintään 1 000 euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta 12 päivänä toukokuuta 2000 annetun lain (414/2000) 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 977/2001, ja
lisätään lakiin uusi 5 a ja 5 b § seuraavasti:

3 §

Ilmoitettavat tiedot

— — — — —
Erikseen on ilmoitettava kunkin yksittäisen tuen arvo ja sen antajan nimi, jos tämä arvo on presidentinvaalissa, eduskuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 2 000 euroa sekä kunnallisvaaleissa vähintään 1 000 euroa. Tukeksi luetaan rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla korvauksetta saatu suoritus ottamatta kuitenkaan huomioon tavanomaista talkootyötä ja tavanomaisia ilmaispalveluja. Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo jää alle mainitun rajan.
— — — — —

5 a §

Lain valvonta

Oikeusministeriö valvoo tämän lain noudattamista.

5 b §

Vaalirahoituksen ilmoittamisrikkomus

Se, joka 2 §:n perusteella on velvoitettu vaalirahoituksen ilmoittamiseen, tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö ilmoittaa 3 §:n mukaiset tiedot tai antaa virheellistä tietoa oikeusministeriölle, on tuomittava, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, vaalirahoituksen ilmoittamisrikkomuksesta sakkoon.

Rangaistusta ei tuomita, jos rikkomus on vähäinen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2004

Heidi Hautala /vihr
Kirsi Ojansuu /vihr
Toimi Kankaanniemi /kd
Janina Andersson /vihr
Tuija Brax /vihr
Merikukka Forsius /vihr
Ilkka Taipale /sd
Anni Sinnemäki /vihr
Ahti Vielma /kok
Paula Risikko /kok
Tarja Cronberg /vihr

Heli Paasio /sd
Minna Sirnö /vas
Kari Uotila /vas
Erkki Pulliainen /vihr
Ulla Anttila /vihr
Päivi Räsänen /kd
Irina Krohn /vihr
Rosa Meriläinen /vihr
Satu Hassi /vihr
Arja Alho /sd